

Hindistan’ın ders kitabındaki karikatürlerle imtihan?

Mayıs 2012 tarihinde Hindistan parlamentosu bir dizi ders kitabını bazı milletvekillerinin kitaplarda yer alan bir siyasi karikatürü küçük düşürücü bulması sebebiyle yayından kaldırdı. Antoon De Baets itibarıyla, hakları ve toplum ahlakının eğitimel ifade özgürlüğünün önüne geçip geçmemesi gerektiğini tartışıyor.

Mayıs 2012’de, Hindistan’ın İnsan Kaynakları ve Eğitimden sorumlu milletvekili Kapil Sibal Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Ulusal Konseyi’nden (NCERT) 2006 yılında yayınlanan ortaöğretim siyasi bilimler ders kitabının yayından kaldırılmasını talep etti. Kitap, yayınlandığı zaman parlamentonun iki meclisinde de büyük tartışmalara sebep oldu. Milletvekilleri ders kitabında yayınlanan Shankar tarafından 1949 yılında çizilmiş bir [karikatürün](#) Dalitleri (geleneksel olarak “dokunulmazlar” olarak da bilinir) ve liderleri Bhimrao Ambedkar’ı küçük düşürdüğü fikrindeydiler. Karikatürde o zamanlar başbakan olan Jawaharlal Nehru’nun, üzerinde “Anayasa” yazan bir salyangozun üzerinde oturmuş Ambedkar’ın elinde bir kabağla kovalaması resmediliyordu. Karikatür hakkında diğer partilerden de eleştiriler gelmeye başladığında ders kitabı yayından kaldırıldı. Karara tepki olarak NCERT’nin ders kitapları komitesinden iki üst düzey danışman, sosyolog Yogendra Yadav ve Suhas Palshikar görevlerinden istifa ettiler. Palshikar’ın üniversitedeki ofisi ertesi gün yağmalandı. Hindistan Cumhuriyetçi Panterler Partisi, Pune merkezli Dalit aktivistleri, Maharashtra yağmalanan sorumluluğunu üstlendi.

Sibal, Yadav ve Palshikar’ın istifasını olumlu karşıladı ve parlamentoda ders kitabından dolayı özür diledi. Sibal gazetecilere: “Ders kitapları bu olaylar [karikatürleri] tartışmak için uygun olmadıkça düşünmüyoruz, zira öğrenciler bu tartışmalardan kolayca etkilenebilir.. Ders kitaplarındaki birçok karikatürü saldırgan buldum” diye bir açıklama yaptı. Tüm ders kitapları

Özgürlük Platformu

Thirteen languages. Ten principles. One conversation.

<https://freespeechdebate.com/tr>

serisi yayından çekildi ve bu olayın sonunda da 150 başka karikatür de saldırgan içerikli [add edildi](#)

Bu olayın nasıl değerlendirilmeliyiz? Karikatürler bir tür ifade biçimi. Bu tür ifadeleri sınırlandırma girişimleri uluslararası düzeyde kabul görmüştü ve sınırları belirlenmiş çözümler dahilinde ele alınmalıdır. Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin [19.Maddesi](#) ifade özgürlüğünün "başkalarının haklarına ve itibarına saygı göstermek; milli güvenliğini ya da kamu düzenini, ya da kamu sağlığını ve ahlakını korumak" sebebiyle sınırlandırabileceğini belirtiyor. Bu koşullar dahilinde "başkalarının itibarı" ve "başkalarının hakları"nın gözetmek için, prensip olarak, karikatürleri engellemek, potansiyel olarak yerinde bir karar olabilir.

İlk olarak "başkalarının itibarı"nın ele alınması. Dalit lideri Ambedkar'ın itibarının karikatürlerin yeniden basılmasıyla ötürü lekelenmesi söz konusu olabilir mi? Ambedkar'ın kamuya malolmesi kişiler doktrininden haberdar olması gerekirdi, yani siyasetçiler gibi kamuya malolmesi kişilerin sıradan vatandaşlara göre daha fazla eleştirilmesini gerektirirdi. Sonuçta, Shankar 1949'da karikatürleri ilk defa yayınladığı zaman herhangi bir dava açmamıştı, 1956'da ölmeden önce de.

Sonra tabii "başkalarının hakları" var. "Başkalarının hakları" ifadesinde "başkaları" üç deyişik anlam kazanabilir. Bu olaydaysa Ambedkar'ın yakın akrabaları, genel olarak vatandaşlar ve karikatürleri gören çocuklar anlamına geliyor. Ambedkar'ın akrabalarının karikatürlere tepki gösterdiğini ya da Ambedkar adına karalama davası açtığını belgeleyen hiçbir rapor yok. İkinci gurubunsa, yani genel olarak vatandaşların, bu anlamdaki hiçbir yeri yok. Olsaydı bile, bu karikatürleri sansürlemeyi mecbur kılmazdı, zira bu olayda siyasi karikatürler söz konusu, ki siyasi karikatürler genelde kamu tartışmalarıyla alevlendirdiğinden korunma altına alınmaya ihtiyaçları vardı.

Çocukların ve gençlerin çözümler, yani üçüncü hak sahipleri gurubunsa, başka mesele. Onların hakları üçüncü bir çözümlerle "toplum ahlakı"yla örtüştüğünden, bu iki gurubu birlikte inceleyeceğiz. Karikatürün gazetelerde ve genel tarih kitaplarında basılması mecburdur, fakat ortaöğretim öğrencilerinin tarih kitapları için uygun değildir çünkü böylesi karikatürleri görmek çocukların haklarını çiğnemekte ve "toplum ahlakı"nın zedelemektir denilebilir mi? Milletvekili Sibal böyle düşünüyor gibi. Ders kitabı yazarlarının akademik tarihçilerin sahip oldukları entellektüel özgürlüğe sahip olmadıkları doğru, zira ders kitabı yazarlarının uymak zorunda oldukları eğitim yönetmelikleri var. Her ne kadar eğitim kurumları bu yönetmeliklerin çerçevesini belirtiyor olsa da, uygulama kısmında uzmanlara bağlı. Görevlerini sorumlu bir şekilde yerine getirebilmek için, ders kitabı yazarları ve danışmanları da bir dereceye kadar karar alabilmeli.

Karikatürler, doğaları gereği, yorumla açıklanır. Bu ulusal konularda hassas noktalara dokunan (ya da dokunduğu düşünülen) karikatürler için özellikle geçerli. İşte bu yüzden uzmanlar ders kitaplarındaki sunumların öğrencilerin belli bir tarihi dönemi anlamaları için gerekli bilgileri içerip

İfade Özgürlüğü Platformu

Thirteen languages. Ten principles. One conversation.

<https://freespeechdebate.com/tr>

İçermediğini incelemelilerdir. Bu durum, başka görsel materyallerle ve birincil kaynaklardan alınanlar ve eleştirel sorularla birlikte sunulan Ambedkar karikatürü için de geçerliydi. Ders kitabı Dalitlerin yaşadığı sorunları açığa çıkarmakta ve Ambedkar'ın siyasi kazanımlarını, ki buna anayasaya yaptığı katkıları da dahil, altını çizmekteydi. Karikatürler yetkin hayatın bir parçası. Öğrencilerin bu karikatürleri nasıl eleştirel bir biçimde yorumlayacaklarını öğrenmeleri oldukça önemli.

Özet olarak, bu ifade özgürlüğünü sınırlandırmak için önerilen üç meşru gerekçenin hiçbiri karikatür davasına uymuyor. İşte bu sebeple sansasyonel karikatürü içeren ders kitabı serisinin yayından kaldırılması hem yazarları, hem de geniş anlamda, ders kitaplarındaki üst düzey danışmanların ifade özgürlüğü haklarının ihlal edildiğini göstermekte. Bu ihlal siyasetten doğan bir tür sansür oluşturmaktadır.

Bu analizden birçok sonuç çıkarılabilir. Palshikar'ın ofisinin aranması bir zorbalık örneğiydi. Yadav ve Palshikar'ın NCERT'deki üst düzey danışman görevlerinden istifası maruz kaldıkları muameleyi protesto etmenin meşru bir yoluydu. Uluslararası insan hakları açısından, parlamento üyelerinin karikatürü böylesine kavga gürültüyle kınaması sorgulanabilir bir müdahale yöntemi. Karikatür ders kitaplarında yayınlanmaya devam etmeli, itinayla ve eleştirel bir şekilde gösterilmeli, tüm diğer karikatürlerin yapılması gerektiği gibi. Yadav ve Palshikar'a bir an önce işlerine geri dönmeleri için gerekli fırsatlar tanımalı.

Antoon De Baets, Groningen Üniversitesi Tarih Bölümü'nde doçent doktordur.

Yayınlandı: August 20, 2012